

De plagis, falsos plagis, autoplaxis i Groucho Marx

L'any que s'acaba era el de la sort, si més no per a un jove búlgar que maldava per sortir d'una ciutat neutral per fer camí cap a Amèrica. Aquell home, sense un ral per poder comprar l'imprescindible visat, i fregant la desesperació, estava al casino jugant a la ruleta i allà li van recomanar que apostés al 22. I ho va fer. I va guanyar.

En realitat, la seva sort va ser que la seva dona trobés un àngel, un sentimental amb cuirassa anomenat Rick Blaine, l'amo del local:

https://youtu.be/xD_bKVAZJBw

Gràcies a la inefable màgia del cinema, el 22 va passar a ser el número de la sort també del meu pare patern (i, per herència, dels seus *estupendus* rebrols). Per a ell era una fixació tal que si mai comprava loteria, els números del dècim havien de sumar vint-i-dos, perquè era la garantia que tocaria, ja m'explicaràs tu... Tanmateix, l'home va tenir la gran sort d'aconseguir reunir exactament vint-i-dos fidelíssims lectors dels seus articlets setmanals i comarcals: ni un més, ni un menys, una aspiració que, ho he de confessar, guia *mis pasos sobre la tierra (de los cuales responda el Cielo, no yo)*.

Casablanca s'havia estrenat fa 80 anys, el 1942, com *To be or not to be*, en plena 2GM i pocs mesos després de l'atac a Pearl Harbor. Quatre anys més tard, tres còmics estaven rodant una pel·lícula que s'havia de dir *A night in Casablanca*, quan van rebre una carta dels germans Delaney (a qui, en pro de la brevetat, anomenarem Warner Bros). La carta, realment redactada per gent tan execrable com la que integra un despatx d'advocats, venia a amenaçar-los amb una demanda per plagi perquè –al tanto que va de canto– entenien que “el títol del vostre film copia l'original”. És altament probable que mai a la història cap altre picaplets hagi rebut una reconvenió tan demolidora com la que en Groucho Marx els va dirigir, sota la sospita que la idea d'impedir-los l'ús del títol devia ser d'algun becari del Departament jurídic de l'estudi:

“Senyors, fins el moment en què ens vam posar a fer aquesta pel·lícula, no tenia ni idea de què la ciutat de Casablanca pertanyés en exclusiva als germans Warner. (...) No acabo de comprendre la vostra actitud: fins i tot en el cas que vulgueu reestrenar la vostra pel·lícula, estic segur que l'espectador comú podrà distingir l'Ingrid Bergman d'en Harpo. Jo no podria, però sens dubte m'agradaria intentar-ho.”

https://youtu.be/yBhn736_RtE

Però aquell pixatinters no va voler baixar del burro, així que van insistir i els demanaren l'argument. La cosa, naturalment, es va anar complicant, fins que en Groucho ho va deixar definitivament aclarit:

“En la nova versió, jo caracteritzo en Bordello, l'enamorat d'en Humphrey Bogart. En Harpo i en Chico són dos venedors ambulants de catifes, que desitgen plegar i ingressar en un monestir per celebrar-hi una gran farra. (...) Al final, en Harpo es casa amb un detectiu de l'Hotel, en Chico munta una granja d'estruços i la noia d'en Bogart, en Bordello, passa els seus darrers anys a casa de la Lauren Bacall.

Com podeu apreciar, és un argument una mica maldestre. L'única cosa que ens pot salvar és l'escassetat de pel·lícules.”

I mai més se'n va cantar gall ni gallina, del Gabinet jurídic de la Warner Bros. En Groucho ho remata, sorneguer, dient que més tard es va assabentar que dos dels germans Warner se n'havien anat a la Riviera francesa a jugar amb l'advocat dels germans Marx... a la ruleta.

<https://youtu.be/Tc7wS6MgPsU>

Pocs anys després, el 1952, s'estrenava *Singin' in the rain*, un musical sobre el pas del cinema mut al sonor. Feu una prova, i passeu als néts (o als fills, funciona igual) pel·lícules d'en Charlot, Buster Keaton o Harold Lloyd, que no falla: es trencaran de riure. La clau és simplement aquesta: fer riure, parlant o sense parlar, com demostra en Donald O'Connor en un número perfecte que és tot un homenatge cantat al *slapstick*:

<https://youtu.be/lO-FXfhsEc>

El tema musical de *Make 'Em laugh*, era, aquest sí, un “préstec involuntari” d'en Cole Porter, de la deliciosa *Be a clown*, de *The Pirate*, un film de Vincente Minnelli. N'enllaço una versió posterior, interpretada pel versàtil Kevin Kline, que pertany al *biopic* del propi Porter, *De-Lovely*:

<https://youtu.be/RkPX-8TWS80>

Tothom tenia clar que *Make 'Em laugh* era un *rip-off*, no només perquè *El Pirata* just feia quatre anys que s'havia estrenat, sinó perquè el protagonista era el mateix Gene Kelly (amb la Judy Garland: Minnelli, Minnelli...!), i els teòrics autors –Freed & Brown– no es van amagar mai del plagi. Però, misteris de la vida, a ningú se li va acudir demandar-los: potser perquè totes dues pel·lícules eren del mateix estudi (MGM)?, perquè en Cole Porter era un tros de pa?, o qui sap?, potser perquè els advocats de la Metro també estaven jugant a la ruleta a Monte-Carlo...

Tres-cents anys abans, l'autor del pam cúbic més espantós de la història de l'escultura

havia fet la no menys trasbalsadora *Transverberazione di Santa Teresa d'Avila*, que el populatxo –malpensat com ell tot sol– de seguit va reconèixer com un..., siguem finolis, èxtasi, i que hom pot admirar a hores semi-convingudes a l'església de Santa Maria della Vittoria de Roma. Doncs bé, trenta anys més tard, el geni va rendir la seva darrera obra, la imatge de la Beata Ludovica Albertoni.

Una de les gràcies de Roma és poder anar-hi cada vegada sense repetir mai res si no es vol: com deia ara no recordo qui, “Roma no s’acaba mai”. Doncs a qui vagi al Trastevere potser li semblarà que repeteix, quan vegi la Beata Albertoni en una capella lateral de San Francesco a Ripa (on, de passada i pel mateix preu, també podrà visitar la tomba de Giorgio de Chirico).

Sí o no? Potser són coses de l'edat (la de Bernini, no la meva), però posats a filar prim, no trobeu que la Beata -foto esquerra- *muere porque no muere* més que no pas la Santa castellana? El cas és que Bernini es va autoplugar, i tampoc a ningú se li va acudir demandar-lo, i és ben normal, perquè Borromini ja feia cinc anys que era mort de gelos.

De l'afició de Händel pel reciclatge i la marqueteria musical els punyeteros en podríem fer un simposi. I que no era un vici privat ni privatiu seu queda fora de dubte, ja es veu. En aquella època els préstecs estaven a l'ordre del dia i no estaven mal vistos, més si tenim en compte que no hi havia forma d'enregistrar la música, i per tant, llevat dels mateixos professionals (i sempre que poguessin comparar partitures), el públic rarament podia adonar-se'n.

Un col·lega de Händel, W. Boyce, deia que agafava les pedres d'altres i les convertia en diamants. Les dels altres sí, però també les pròpies: Del seu Duetto XVI «*Non di voi non vo fidarmi*», que havia compost pocs anys abans, n'extreu ni més i menys que dos dels cors més famosos del *Messies*: «*For Unto Us a Child Is Born*» i «*All We Like Sheep*». La diferència no és tan sols la grandiositat que confereixen les fugues a quatre veus i l'orquestració, és també el fet de passar a formar part d'una obra colossal, d'un conjunt que abraça des de la Profecia del Naixement a la Passió i la Resurrecció (i l'Apocalipsi).

<https://youtu.be/m-PvpzxZfcQ>

<https://youtu.be/Cw3C5EhW3Ho>

Hom explica que el dia de l'estrena, a Dublín, Lord Kinnoull el va anar a felicitar per tan meravellós “*noble entertainment*”: El compositor de Halle el va tallar en sec, lamentant haver-los només entretingut, perquè el *Messies*

“Era per fer-vos millors”

Doncs això mateix: aquest any vinent, no jugueu a la ruleta. Sigueu millors.